

Text și imagine în epoca lui Ștefan cel Mare. Observații pe marginea unui subiect iconografic

Emil DRAGNEV

Legăturile matrimoniale, pe care le stabilește Ștefan cel Mare în jurul anului 1480 cu Marele Cneaz al Moscovei, însoțite de solii repetate, au jucat rolul unui cular prin care în realitățile culturale din Moldova pătrund anumite probleme și idei de actualitate din viața cultural-spirituală a Rusiei. Despre eventuala legătură dintre disputele privind anumite rânduieli bisericești, între mitropolitul Gerontie și marele cneaz Ivan al III-lea, și programul iconografic din naosul bisericii Înălțării Cinstitei Cruci de la Pătrăuți, am insistat într-un studiu anterior. În ceea ce privește unul dintre cele mai discutate subiecte iconografice din această biserică *Arătarea Sf. Cruci împăratului Constantin* (mai mult cunoscută în istoriografie sub denumirea convențională de *Cavalcada sfinților militari*), până aici, au fost puse în discuție, anumite paralele iconografice, anterioare și posterioare picturii respective, apelul la texte, lipsind însă, cu desăvârșire. Această lipsă este îndreptățită de faptul, că textele hagiografice, referitoare la episodul crucial privind convertirea lui Constantin, precum și la istoria aflării Cinstitei Cruci nu oferă nici o explicație privind compoziția iconografică de la Pătrăuți. Ținând cont de contextul militar al episodului respectiv din viața împăratului Constantin I (bătălia de la *Pons Milvius*), am fi probabil îndreptățiți să lărgim aria textuală, apelând la textele ce relatează despre confruntările militare, considerate definitive din perspectiva creștină. Din această perspectivă, considerăm sugestiv apelul la expunerea cronografică despre bătălia de la Kulikovo, pentru interpretarea conținutului scenei de la Pătrăuți, ținând cont de eventualitatea circulației acestui text în Moldova, în contextul istoric menționat, dar și de actualitatea eshatologică prezentă atât în text, cât și în imagine, în condițiile intensificării așteptărilor eshatologice în ultimele decenii ale secolului al XV-lea.